

EEN AMERIKAAN IN FRYSLÂN

Sietske Rintjema

Op 21 juli 2003 werd It Fryske Gea gebeld door Ruud Kreetz. Hij had de dag ervoor honderden zonnebaarsen waargenomen in de Schaopewaskesdobbe, een ven in het heidegebied Schaopedobbe bij Elsloo. Twee dagen later gingen de Fryske Gea-medewerkers Tom Jager, Henk Jager en Sietske Rintjema deze waarneming na. In de Schaopewaskesdobbe ontdekten we al snel ca. 70-100 nestkuilen waarbij territoriale mannetjes met een afmeting van rond de 10 cm aanwezig waren. In het ven zwommen verder diverse scholen van tientallen tot honderden jonge zonnebaarsjes. De nestkuilen, met een diameter van rond de 80 cm, bevonden zich vrijwel alleen langs de randen, waar het water ca. 30 – 50 cm diep is en dus lekker warm en dan wel tussen de vegetatie van voornamelijk Waterveenmos en Veelstengelige waterbies.

biologie

Als biotoop kiest de Zonnebaars stilstaand, helder en waterplantenrijk water met zandige en geleidelijk oplopende oevers als paaiplaats. De paaitijd loopt van eind mei tot augustus. In deze periode maken de mannetjes nestkuilen die worden verdedigd tegen soortgenoten en andere vissoorten (die in de Schaopedobbe niet voorkomen!). Na eileg, bevruchting en uitkomen van de eieren bewaakt het mannetje de larven nog elf dagen, waarna deze uitzwermen. Pas na 2 tot 3 jaar (bij een lengte van 8 cm) zijn de vissen geslachtsrijp, hetgeen aangeeft dat deze soort al een aantal jaren in dit ven op de Schaopedobbe aanwezig moet zijn! De vissen worden 10-15 cm lang, tot maximaal 25 cm.

probleem

Hoe mooi en exotisch de naam "Zonnebaars" ook klinkt en hoe mooi gekleurd dit bolle visje ook is (met een opvallend zwart kieuwdeksel met oranje-rode rand), het is sterk de vraag of we als natuurbeschermingsorganisatie wel blij moeten zijn met dit van oorsprong Noord-Amerikaanse beest. Aangezien deze vis qua voedsel niet zo gespecialiseerd is, ontstaan er in geïsoleerde vennen al snel problemen. De kleine baarsen doen zich tegoed aan watervlooien, kreeftachtigen en insectlarven. De grotere exemplaren eten de libellenlarven (diverse zeldzame soorten aanwezig op de Schaopedobbe), amfibieënlarven (Heikikker, Poelkikker, Kleine watersalamander op de

Schaopedobbe) en kleine vis (ook soortgenoten). In een situatie als op de Schaopedobbe, waar een relatief klein ven qua territoria helemaal vol zit met Zonnebaars, kunnen libellen en amfibieën zich hier niet meer voortplanten.

wat te doen

Om deze reden zijn er, o.a. in Brabant en het Gooi, al diverse locaties waar geprobeerd is de soort uit te roeien. Hiervoor zijn slechts enkele drastische methoden effectief: een ven gedurende langere periode of meerdere keren droogpompen of met elektrisch vissen alle dieren wegvangen. It Fryske Gea heeft momenteel (eind juli 2003) nog in overweging wat ze moet gaan doen. Enerzijds heeft zij de verplichting Rode Lijstsoorten en meetsoorten van de Subsidieregeling Natuurbeheer

Zonnebaarsen in Nederland: is wegvangen een optie? Foto: Nico Ettema

pluspakketten te beschermen. Bovendien heeft de Zonnebaars op de Schaopedobbe geen predator die de populatie echt kort kan houden. Anderszijds is het de vraag of het lukt de Zonnebaars definitief uit dit ven te verwijderen. Ook de totale discussie over het veranderde landschap en de daarbij horende toenemende aantallen zich goed thuisvoelende exoten (Nijlgans, Rosse stekelstaart, Berenklauw, Grote waternavel, Graskarper enzovoort) past bij dit vraagstuk. Bovendien zijn er op de Schaopedobbe nog een ander ven en enkele watergaten aanwezig, waar libellen en amfibieën zich kunnen voortplanten. Adviezen zijn welkom!